

Η ταφόπλακα του κεμαλισμού έπεσε με γδούπο στην Αγία Σοφία

/ Επιστήμες, Τέχνες & Πολιτισμός / Ιστορία, Αρχαιολογία, Παλαιογραφία, Στρατιωτικά & Εθνικά θέματα / Κοινωνιολογικά (κοινωνική πρόνοια & οικογενειακά θέματα)

Με τη μετατροπή της Αγίας Σοφίας σε τζαμί επισφραγίστηκε πλέον και σε επίπεδο συμβολισμού το τέλος της κεμαλικής περιόδου στη σύγχρονη Τουρκία.

Εικόνα της νέας Τουρκίας: Ισλαμική μαντήλα, ο Ερντογάν χαμογελάει με αυτοπεποίθηση

Ασχέτως των διακυμάνσεων στην πολιτική του γραμμή και των τακτικών οπισθοχωρήσεων που αναγκάστηκε να κάνει κατά καιρούς, ο Τούρκος πρόεδρος, Ρετζέπ Ταγίπ Ερντογάν, και το πολιτικό προσωπικό που συνασπίστηκε γύρω του είχε συγκεκριμένη ατζέντα από την πρώτη στιγμή που ανήλθε στην εξουσία.

Το πολιτικό Ισλάμ που εξέφραζε, σε γενικές γραμμές εκπροσωπούσε την ηττημένη από τους εθνικιστές του Κεμάλ παράταξη του συντηρητικού οθωμανικού παρελθόντος της σουνιτικής ισλαμικής παράδοσης.

Στα χρόνια που μεσολάβησαν από την άνοδό του στην εξουσία το 2002 και ένθεν, συστηματικά ο Ερντογάν ξήλωσε με επιτυχία όλους τους θεμέλιους λίθους επί των οποίων στηρίζονταν οι θεσμοί του κεμαλικού κράτους. Τρεις εξ αυτών αξίζουν ιδιαίτερης αναφοράς: α) η Ανώτατη Παιδεία, β) η Δικαιοσύνη και γ) ο Στρατός.

Ξεκίνησε από τα πιο εύκολα, την άλωση της Ανώτατης Παιδείας καταργώντας την απαγόρευση της ισλαμικής μαντήλας στους χώρους των πανεπιστημίων. Ήταν ένα αίτημα δεκαετιών του ανερχόμενου θρησκευόμενου τμήματος της κοινωνίας, προερχόμενο κυρίως από τις ανατολικές επαρχίες, με τον κεμαλικό σεκουλαρισμό να αδυνατεί να προβάλλει αντιστάσεις, τόσο σε ηθικό όσο και σε νομικό επίπεδο, παρά μόνο με την βίαιη επιβολή της απαγόρευσης από την πλευρά των στρατιωτικών.

Στη Δικαιοσύνη η άλωση έγινε σταδιακά, με συνταγματικές και άλλες θεσμικές μεταρρυθμίσεις που επέτρεψαν στον ίδιο τον Ερντογάν να διαμορφώνει τη σύνθεση των ανώτατων δικαστηρίων και εισαγγελιών.

Με την απόπειρα πραξικοπήματος στις 15 Ιουλίου του 2016 έπεσε και ο τελευταίος θεσμικός θεματοφύλακας του κεμαλικού κράτους: οι Ένπολες Δυνάμεις.

Είναι σημαντικό να αναφέρουμε ότι στην πορεία αυτή υπήρξαν δύο σημαντικές ημερομηνίες που επηρέασαν αποφασιστικά τη στάση του κ. Ερντογάν, ορίζοντας και τις μετέπειτα πολιτικό-ιδεολογικές εξελίξεις, που οδήγησαν στη σύγκλιση του πολιτικού Ισλάμ με τον εθνικισμό.

Η πρώτη ήταν τον Δεκέμβριο του 2013, οπότε μέλη της οικογένειας του Ερντογάν βρέθηκαν αντιμέτωπα με σοβαρές καταγγελίες για διαφθορά, έπειτα από μία κοινή επιχείρηση αστυνομίας, υπηρεσιών πληροφοριών και εισαγγελέων, η οποία οργανώθηκε πίσω από την πλάτη του και τον έπιασε εξ απήνης. Μετά το γεγονός αυτό άρχισαν να κόβονται σταδιακά οι γέφυρες με το πανίσχυρο κίνημα των Γκιουλενικών που αποτελούσε έναν από τους πιο ισχυρούς πυλώνες της εξουσίας του.

Η δεύτερη ημερομηνία σταθμός που τον διαμόρφωσε στον Ερντογάν που βλέπουμε σήμερα και έδωσε την τελευταία και οριστική στροφή στο πολιτικό οικοδόμημα της Τουρκίας ήταν η 15η Ιουλίου του 2016. Από εκείνη την απόπειρα πραξικοπήματος ο Ερντογάν επιβίωσε μεν, αλλά βγήκε πολιτικά τραυματισμένος

και αναγκάστηκε να μοιραστεί την εξουσία του με δύο άλλους ισχυρούς πόλους: α) με τη μερίδα του στρατεύματος που απέτρεψε την επικράτηση του πραξικοπήματος και εκπροσωπείται σήμερα στην κυβέρνηση από τον πρώην αρχηγό του Γενικού Επιτελείου και νυν υπουργό Αμυνας, Χουλουσί Ακάρ και β) τους εθνικιστές Γκρίζους Λύκους του Ντεβλέτ Μπαχτσελί. Στους δύο αυτούς ισχυρούς πόλους μπορούν να προστεθούν και ορισμένα περιθωριακά στοιχεία του εθνοπατριωτικού μπλοκ.

Η μετακεμαλική δεύτερη περίοδος της Τουρκικής Δημοκρατίας

Με την πανηγυρική πρώτη προσευχή στην Αγία Σοφία κλείνει σε συμβολικό επίπεδο η πρώτη περίοδος του κεμαλικού τουρκικού κράτους και εδραιώνεται η μετακεμαλική δεύτερη περίοδος της Τουρκικής Δημοκρατίας. Ο επόμενος συμβολικός σταθμός στη μετάλλαξη της Τουρκίας, αν όλα πάνε όπως τα υπολογίζει ο Ερντογάν, θα είναι το 2023, οπότε θα εορταστούν 100 χρόνια από την ανακήρυξη της Δημοκρατίας από τον Ατατούρκ.

Η ιδεολογική βάση αυτή της νέας περιόδου είναι η τουρκο-ισλαμική σύνθεση, η οποία όμως διαφέρει από τις προηγούμενες της εκδοχές του Ερμπακάν και του Οζάλ, καθώς έχει μπολιαστεί με στοιχεία εξτρεμιστικού εθνικισμού που έχουν τις αναφορές τους σε παντουρκικά ρεύματα, στους Νεότουρκους της Ένωσης και Προόδου και στους διαδόχους τους κεμαλικούς.

Όσον αφορά στην ισλαμική συνιστώσα αυτού του ιδεολογικού προσανατολισμού παρατηρούνται δύο διαφοροποιήσεις σε σχέση με το παρελθόν: α) Το πολιτικό Ισλάμ του ΑΚΡ προέκυψε μεν από την ιδεολογική μήτρα της «Εθνικής Άποψης» του ιστορικού ηγέτη του χώρου, Νετζμετίν Ερμπακάν, αλλά δεν είναι ίδια, είναι μια μετεξέλιξή της. β) Είναι εμφανής η επιρροή των Αδελφών Μουσουλμάνων και σαλαφιστικών ρευμάτων από το εξωτερικό που βρήκαν πρόσφορο έδαφος πάνω σε εγχώρια μουσουλμανικά τάγματα, που δεν έχασαν την επιρροή τους ακόμη και την εποχή που ο Κεμάλ τα πολεμούσε σκληρά.

Εξίσου σημαντικό στοιχείο της νέας περιόδου είναι η στρατηγική στροφή της πυξίδας της χώρας προς την Ανατολή. Σε αντίθεση με τις μεταρρυθμίσεις της κεμαλικής δυτικοποίησης ή ακόμα και σε αντίθεση με Οθωμανούς σουλτάνους που στράφηκαν προς της Δύση, όπως ο Σουλεϊμάν ο Μεγαλοπρεπής (1494-1566) ή ο Αμπντούλ Μετζίτ Α΄ (1823-1861), η σημερινή περίοδος Ερντογάν μπορεί να ταυτιστεί περισσότερο με σουλτάνους που στράφηκαν στην ισλαμική Ανατολή, όπως ο Σελίμ Α΄ (1470-1520) και ο Αμπντούλ Χαμίτ Β΄ (1842-1918).

Απόρροια αυτής της επιλογής είναι η αναζήτηση ενός νέου ρόλου στην Εγγύς Ανατολή, με απώτερη φιλοδοξία την ανάδειξη της Τουρκίας, όχι απλώς σε

περιφερειακή, αλλά -γιατί όχι;- και σε παγκόσμια δύναμη.

Επιλογή προς την ίδια κατεύθυνση αποτελεί και η προσπάθεια της ερντογανικής Τουρκίας να εδραιωθεί ως τρίτος πόλος του ισλαμικού κόσμου, όπου μέχρι σήμερα κυριαρχούν στο μεν σουνιτικό Ισλάμ η Σαουδική Αραβία και εν μέρει η Αίγυπτος, στον δε σιιτικό κόσμο το Ιράν. Έτσι, ο Τούρκος πρόεδρος αφ' ενός υιοθετεί διεθνώς την ατζέντα των Αδελφών Μουσουλμάνων, αφ'ετέρου τόσο με τη ρητορική του όσο και με τα κονδύλια που διοχετεύει για διεθνή ανθρωπιστική βοήθεια εμφανίζεται ως προστάτης των λιγότερο προνομιούχων μουσουλμάνων ανά τον κόσμο.

Η πολιτική αυτή φαίνεται να έχει ευρεία αποδοχή στη γειτονική χώρα από τη συντριπτική πλειοψηφία των πολιτικών δυνάμεων, ακόμα και πέραν του κυβερνώντος κόμματος, με ισχνές εξαιρέσεις το φιλοκουρδικό HDP και μια σημαντική πλην όμως πολιτικά ανίσχυρη μερίδα φιλελεύθερων ευρωπαϊστών ή αριστερών.

Προκαλεί πράγματι εντύπωση το γεγονός ότι ούτε οι κεμαλικοί του Λαϊκού Κόμματος (CHP) δεν αισθάνθηκαν την ανάγκη να προστατέψουν την πολιτική παρακαταθήκη του ιδρυτή τους στην Αγία Σοφία. Ούτε καν για τον συμβολισμό της υπόθεσης.

Η απόφαση του 1934 για την Αγία Σοφία ήταν από τις κορυφαίες πράξεις του Κεμάλ Ατατούρκ στην πορεία για την εγκαθίδρυση του κοσμικού κράτους, για αυτό και το πολιτικό Ισλάμ σε όλες τις εκφάνσεις του κρατούσε έκτοτε το θέμα στην πρώτη γραμμή της αντιπαράθεσής του με τους κεμαλικούς.

Το μόνο που ψέλλισε ο ηγέτης του CHP, και μάλιστα με μία αστεία έπαρση, ήταν ότι πρόκειται για ψηφοθηρικό τακτικισμό του Ερντογάν και ο ίδιος δεν θα αντιπαρατεθεί μαζί του για να μην του κάνει τη χάρη. Είδε δηλαδή το δέντρο και έχασε το δάσος.

Συμπερασματικά, αυτό που συμβαίνει στην Τουρκία αποτελεί την επιτομή μίας νέας φάσης στην τουρκο-ισλαμική σύνθεση και την ταφόπλακα που έπεσε πάνω από τον εγκεφαλικά ήδη νεκρό κεμαλισμό.

Πηγή: cnn.gr